

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки і менеджменту**

**ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ І ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Методичні вказівки для викладачів та здобувачів вищої освіти
денної та заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту
2-е видання із змінами і доповненнями

Суми – 2025

УДК: 371.214.114

Укладачі: **Строченко Н.І.**, к.е.н, професор кафедри економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького
Рибіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Лукаш С.М., к.е.н, доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Загальні вимоги до написання і захисту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти: методичні вказівки для викладачів і здобувачів вищої освіти денної і заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту 2-ге вид. із змінами і доповн. / Укладачі Н.І.Строченко, Л.О. Рибіна, С.М. Лукаш. 2025. Суми. СНАУ. 45 с.

Видання містить загальні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти факультету економіки і менеджменту, а саме: вимоги та пояснення щодо структури кваліфікаційної роботи магістра і бакалавра, змісту окремих її розділів, порядку рецензування роботи, допуску до захисту та захисту кваліфікаційних робіт

Рецензенти:

Назаренко І.М д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку і оподаткування Сумського НАУ

Орєхова А.І. д.е.н., професор кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової Сумського НАУ

Відповідальний за випуск:

Рибіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сумського НАУ.

Рекомендовано до видання радою із забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності факультету економіки і менеджменту. Протокол № 1 від «22» серпня 2025 року

© Сумський національний аграрний університет, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
2. КЕРІВНИЦТВО ТА РОЛЬ ГАРАНТА ОПП	8
3. ПРАВА Й ОBOB'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ	9
4. ВИМОГИ ДО ТЕМИ, ОБСЯГУ, СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	10
4.1 Вибір теми кваліфікаційної роботи, отримання завдання і самооцінювання	10
4.2. Обсяг, структура та оформлення кваліфікаційної роботи	12
5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РОЗДІЛІВ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ	16
5.1 Теоретико-методичний розділ (аналіз предметної області)	16
5.2 Дослідницько-аналітичний (аналітично-розрахунковий) розділ або моделювання	17
5.3 Рекомендаційний розділ або програмна реалізація	18
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РОЗДІЛІВ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ	19
6.1 Теоретико-методичний розділ	19
6.2 Дослідницько-аналітичний (аналітично-розрахунковий) розділ або моделювання	20
6.3 Рекомендаційний розділ	21
7. ПОРЯДОК ДОПУСКУ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	23
7.1 Порядок перевірки кваліфікаційної роботи на унікальність	23
7.2 Відгук наукового керівника	23
7.3 Рецензування кваліфікаційної роботи	24
7.4 Допуск до захисту кваліфікаційної роботи	26
7.5 Організація захисту кваліфікаційної роботи	27
7.6 Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	29
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Освітньо-професійними програмами (ОПП) факультету економіки і менеджменту Сумського НАУ затверджена відповідна форма атестації, серед якої кваліфікаційна робота є обов'язковим освітнім компонентом, що має забезпечувати досягнення програмних результатів навчання, передбачених відповідною ОПП для відповідного освітнього компонента.

Загальні вимоги до підготовки і захисту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти розроблені з урахуванням Закону України «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», ОПП відповідних спеціальностей факультету економіки і менеджменту, «Положення про організацію освітнього процесу в Сумському національному аграрному університеті», «Положення про порядок перевірки академічних текстів на унікальність у Сумському національному аграрному університеті», «Положення про кваліфікаційні роботи в Сумському національному аграрному університеті».

На факультеті економіки і менеджменту Сумського НАУ здійснюється підготовка фахівців за денною і заочною формами навчання в межах відповідних галузей знань таких спеціальностей:

- галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»: С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями) (бакалавр, магістр);

- Д «Бізнес, адміністрування та право»: D1 «Облік і оподаткування» (бакалавр, магістр); D2 «Фінанси, банківська справа та страхування» (бакалавр, магістр); D3 «Менеджмент» (бакалавр, магістр); D4 «Публічне управління та адміністрування» (магістр); D5 «Маркетинг» (бакалавр, магістр);

- F «Інформаційні технології»: F6 «Інформаційні системи та технології» (бакалавр, магістр);

Кваліфікаційна робота виконується здобувачем вищої освіти самостійно під консультативним керівництвом науково-педагогічного працівника і являє собою оригінальне дослідження та/або вирішення спеціалізованих завдань, актуальних прикладних (практичних) задач, здійснення інновацій через узагальнення традиційного розуміння теоретичних та/або практичних питань відповідно до теми кваліфікаційної роботи та характеру навчальних цілей, передбачених відповідним рівнем НРК, стандартом вищої освіти, ОПП.

У цих Методичних вказівках розглядаються загальні питання організації підготовки та проведення захисту кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти спеціальностей факультету економіки і менеджменту та відповідних ОПП підготовки фахівців за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти.

В межах підготовки фахівців за окремими ОПП можуть бути розроблені методичні вказівки щодо виконання кваліфікаційної роботи з урахуванням компетентностей, програмних результатів ОПП і, які не суперечать «Положенню про кваліфікаційні роботи в Сумському національному аграрному університеті» і цим методичним вказівкам.

4. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кваліфікаційна робота є обов'язковим освітнім компонентом передбаченим освітніми програмами бакалаврського і магістерського рівнів вищої освіти, спрямованим на досягнення відповідних програмних результатів навчання, визначених в ОПП.

Кваліфікаційна робота бакалаврського рівня вищої освіти являє собою практично-орієнтоване завдання виконане самостійно з консультативною підтримкою керівника у формі письмової роботи. Вона містить розробку теоретичних питань та/або вирішення завдань прикладного характеру, фрагменти теоретичного або експериментального дослідження, синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в рамках обов'язкового й варіативного складників певної освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і є формою контролю набутих здобувачем під час навчання інтегрованих знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків, передбачених відповідним стандартом вищої освіти.

Мета кваліфікаційної роботи бакалаврського рівня вищої освіти – розвинути у здобувача:

- здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття у сфері професійної діяльності;
- уміння розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері професійної діяльності або навчання;
- поглибити когнітивні та практичні уміння / навички, майстерність, інноваційність.

Після виконання кваліфікаційної роботи бакалаврського рівня вищої освіти здобувач має продемонструвати:

- здатність виконувати навчальні завдання із значним ступенем автономії;
- критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності;
- здатність поєднувати набуті у процесі навчання спеціальні знання та уміння для вирішення складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності з достатнім рівнем майстерності та інноваційності;
- здатність проводити збір, інтерпретацію та застосування інформації у відповідній галузі / спеціальності, робити обґрунтовані висновки та формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти;
- здатність обирати метод та інструменти вирішення поставленого завдання;
- уміння формувати письмову роботу відповідно до вимог щодо її змісту, структури, оформлення;
- здатність презентувати та захищати отримані результати через процедуру прилюдного захисту.

Кваліфікаційна робота магістерського рівня вищої освіти являє собою оригінальний внесок у вирішення проблеми через проведення досліджень, реалізованих здобувачем під керівництвом наукового керівника для досягнення визначених відповідною ОПП результатів навчання, у формі письмової роботи.

Вона передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій щодо розв'язання актуальної науково-економічної або іншої проблеми, відповідно до спеціальності, синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в рамках нормативного й варіативного складників певної освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і є формою контролю набутих здобувачем під час навчання динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, проводити професійну та (або) подальшу навчальну діяльність.

Мета кваліфікаційної роботи магістерського рівня вищої освіти – розвинути у здобувача:

- спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності/галузі знань;
- критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань;
- здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах.

Після виконання кваліфікаційної роботи магістерського рівня вищої освіти здобувач має продемонструвати:

- здатність виконувати навчальні завдання із значним ступенем автономії;
- уміння знаходити інформацію згідно із темою з різних джерел; опрацьовувати та критично осмислювати наукові публікації за обраною темою;
- систематизувати та узагальнювати інформацію, виділяти невирішену частину теоретико-методичного або практичного питання, яке вивчається;
- уміння використовувати відповідну методологію для перевірки припущень та обґрунтування вирішення теоретичного або практичного питання, яке вивчається;
- здатність аналізувати отримані результати дослідження, пропонувати інноваційні рішення, розв'язувати питання теоретичного або практичного характеру за наявності неповної або обмеженої інформації;
- здатність робити обґрунтовані висновки на основі проведеного аналізу, розрахунків, прогнозів, обґрунтовувати пропозиції;
- уміння формувати письмову роботу відповідно до вимог щодо її змісту, структури, оформлення;
- здатність презентувати та захищати отримані результати через процедуру прилюдного захисту, демонструючи зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації. .

Отже, кваліфікаційна робота виконується на основі поглибленого вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з обраної проблеми, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення визначених наукових та прикладних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності. Виконання завдання дослідницького характеру у кваліфікаційній роботі бакалаврського рівня вищої освіти не є обов'язковим.

Кваліфікаційна робота виконується мовою, якою здійснюється навчання згідної із ОПП (розділ «мова навчання» у профілі ОПП), науковим стилем, логічно й аргументовано.

Необхідно пам'ятати, що кваліфікаційна робота не пишеться від першої особи, не допускаються формулювання типу «Я розглянув», «Метою моєї роботи», «Я вважаю» тощо. Кваліфікаційна робота повинна бути написана із застосуванням нейтральних формулювань, наприклад: «Можна зробити висновок», «Було проведено дослідження», «Передбачається».

У кваліфікаційній роботі має бути дотримано єдність стилю викладання матеріалу, забезпечена орфографічна, синтаксична і стилістична грамотність відповідно до норм сучасної української мови. Обов'язковими умовами для роботи є логічний зв'язок між розділами і послідовний розвиток основної теми впродовж всієї роботи.

Тематика кваліфікаційних робіт повинна бути актуальною та пов'язаною з напрямком науково-дослідних робіт випускової кафедри. Кваліфікаційна робота має сприяти вирішенню конкретних економічних, соціальних, організаційних завдань, або комплексу прикладних проблем у сфері майбутньої професійної діяльності.

Основні етапи підготовки, виконання та захисту кваліфікаційної роботи:

- 1) вибір та затвердження теми;
- 2) складання та затвердження завдання на кваліфікаційну роботу та календарного плану її виконання;
- 3) виконання кваліфікаційної роботи згідно затвердженого графіку і самооцінювання здобувача;
- 4) перевірка роботи керівником із наданням рекомендацій здобувачу і підготовка відгуку;
- 5) зовнішнє або внутрішнє рецензування роботи;
- 6) подання роботи для перевірки на автентичність та підготовка рішення Експертної ради випускової кафедри про допуск до захисту;
- 7) попередній захист роботи на випусковій кафедрі та допуск її до захисту;
- 8) подання закінченої кваліфікаційної роботи та документів до неї до кафедри та деканату для нормо-контролю
- 9) публічний захист кваліфікаційної роботи перед екзаменаційною комісією.

2. КЕРІВНИЦТВО ТА РОЛЬ ГАРАНТА ОПП

Науковими керівниками кваліфікаційних робіт призначаються викладачі, що мають досвід у реалізації досліджень за відповідним напрямом. Науковими керівниками кваліфікаційних робіт можуть бути науково-педагогічні працівники, які мають науковий ступінь доктора або кандидата наук (доктора філософії).

Обов'язки наукового керівника кваліфікаційної роботи:

- брати участь у оформленні в установленому порядку заяв здобувачів вищої освіти щодо тем та призначення керівника кваліфікаційної роботи;
- сформулювати завдання на кваліфікаційну роботу у взаємодії зі здобувачем вищої освіти;
- розробити графік виконання кваліфікаційної роботи у взаємодії зі здобувачем вищої освіти;
- надати здобувачам необхідні консультації, рекомендації щодо необхідної літератури та інших джерел за обраною темою;
- контролювати хід виконання роботи частинами та в цілому (етапний контроль);
- надати зворотній зв'язок з метою недопущення грубих помилок, які можуть привести до невиконання завдання, надлишкове збільшеного обсягу, зниженого наукового рівня кваліфікаційної роботи, акцентуючи увагу на самооцінюванні здобувача;
- у разі суттєвого відхилення здобувачем від затвердженого графіку виконання кваліфікаційної роботи керівник повинен письмово проінформувати завідувача кафедри з метою вжиття необхідних заходів аж до прийняття рішення про недопущення здобувача вищої освіти до захисту кваліфікаційної роботи;
- дати письмовий відгук на виконану кваліфікаційну роботу;
- брати участь у попередньому захисті та публічному захисті кваліфікаційної роботи.

Розподіл здобувачів вищої освіти між науковими керівниками здійснює та затверджує завідувач кафедри. Список потенційних наукових керівників кваліфікаційних робіт погоджується з гарантом освітньої програми. Закріплення за здобувачем вищої освіти теми дослідження затверджується наказом ректора за поданням факультету. Цим же наказом призначаються наукові керівники.

Гарант освітньої програми забезпечує формування переліку рекомендованих тем кваліфікаційних робіт, його коригування відповідно до сучасних викликів і тенденцій розвитку відповідної сфери, вимог національного та регіональних ринків, особливостей ринку праці, пропозицій стейкхолдерів. Гарант освітньої програми має право погоджувати теми кваліфікаційних робіт, їх керівників, а також теми, запропоновані здобувачами самостійно.

Гарант може надавати консультації керівникам та здобувачам щодо відповідності структури, об'єкту та предмету дослідження, змісту кваліфікаційної роботи до програмних результатів освітньої програми.

Гарант освітньої програми має право очолювати експертну раду випускової кафедри про допуск роботи до захисту згідно п.4 Положення про порядок

перевірки академічних та наукових текстів на унікальність в Сумському НАУ, а також очолювати відповідні комісії з попереднього захисту кваліфікаційної роботи та приймати рішення про допуск (умовний допуск, не допуск) кваліфікаційної роботи до публічного захисту. Гарант освітньої програми, як правило, є членом відповідної атестаційної комісії, на засіданні якої здійснюється захист кваліфікаційної роботи.

3. ПРАВА Й ОBOB'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Здобувач вищої освіти має право:

- обирати тему кваліфікаційної роботи дослідження з переліку запропонованих тем на кафедрі чи пропонувати свою з необхідним обґрунтуванням її розробки (ураховуючи сфери наукових інтересів професорсько-викладацького колективу кафедри);

- змінювати тему та/або наукового керівника, написавши заяву, за умови поважної причини;

- отримувати консультативну допомогу керівника щодо написання кваліфікаційної роботи;

- ознайомитися із відгуком керівника та рецензією на виконану кваліфікаційну роботу.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- відвідувати загальні консультації, інструктажі щодо написання кваліфікаційної роботи;

- дотримуватися календарного плану виконання кваліфікаційної роботи;

- виконати й оформити кваліфікаційну роботу згідно із встановленими вимогами;

- дотримуватись чинного законодавства щодо збереження авторського права;

- нести відповідальність за якість підготовленої кваліфікаційної роботи, вірогідність отриманих даних;

- своєчасно подавати для опрацювання (згідно з графіком) керівнику розділи кваліфікаційної роботи;

- враховувати рекомендації керівника та дотримуватись норм академічної доброчесності;

- надіслати на електронну скриньку кафедри завершене кваліфікаційне дослідження для його перевірки на наявність запозичень згідно з календарним графіком;

- згідно з календарним графіком подати на кафедру зброшуровану кваліфікаційну роботу, підготувати доповідь і презентацію на захист;

- пройти процедуру попереднього захисту та захисту кваліфікаційної роботи.

4. ВИМОГИ ДО ТЕМИ, ОБСЯГУ, СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1 Вибір теми кваліфікаційної роботи, отримання завдання і самооцінювання

Тему кваліфікаційної роботи здобувач обирає самостійно із запропонованого переліку або може запропонувати власну тему, погодивши її з керівником роботи та гарантом.

Теми кваліфікаційних робіт формуються відповідно до напрямів науково-дослідної тематики випускової кафедри, сучасних досягнень науки у предметній області сфери професійної діяльності. Теми мають відображати основну ідею, мету дослідження та змістовно визначатись, як правило, предметом і об'єктом дослідження. Критерієм вибору теми дослідження є її актуальність щодо сучасних тенденцій розвитку науки і практики у сфері дослідження. Під час формулювання теми необхідно уникати висловлювань загального характеру.

Рекомендується випусковим кафедрам оформляти рекомендовану тематику кваліфікаційних робіт у вигляді таблиці 1. Також тематика кваліфікаційних робіт може бути розроблена за відповідними блоками, які можна окремо виділити у таблиці 1.

Таблиця 1 – Орієнтовна тематика кваліфікаційних робіт

№ п/п	Тема
1	Розробка облікової політики підприємства в системі управління запасами
2	Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні поточною дебіторською заборгованістю підприємства
3	Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємства
...	...
п	...

Формування рекомендованої тематики кваліфікаційних робіт здійснюється випусковими кафедрами за кожною ОПП і розміщується у відкритому доступі на сайті випускової кафедри. Тематика кваліфікаційних робіт переглядається і оновлюється відповідно до сучасних тенденцій розвитку відповідної спеціальності чи галузі знань.

Обираючи тему, слід враховувати її актуальність для економіки країни в цілому, певної галузі, регіону та підприємства (організації), на базі якої вона буде виконуватися, доступність до відповідних практичних матеріалів (планів, звітів, статистичних даних та документів), можливість проведення власних спостережень, розрахунків, експериментів, наявність сучасних наукових досліджень та обґрунтованих методик за обраною темою та власні напрацювання.

При виборі теми дослідження потрібно уникати ситуації, у якій вони б повторювалися для двох чи більше виконавців. Дублювання можливе лише у виняткових випадках, коли необхідно забезпечити комплексне виконання певних наукових і практичних завдань, які не можна охопити окремим дослідженням. Автори кваліфікаційних робіт подібними темами мають уточнити основні аспекти

свого наукового дослідження, застосовувати різні інноваційні підходи, принципи та методи наукових пошуків для виконання поставлених завдань.

Затвердження обраної здобувачем вищої освіти теми кваліфікаційної роботи здійснюється за схемою:

- здобувач вищої освіти заповнює бланк заяви встановленого зразка (додаток А), в якій вказує обрану тему кваліфікаційної роботи, наукового керівника, місце проходження переддипломної практики і скріплює заяву своїм підписом;

- заява здобувача вищої освіти узгоджується з науковим керівником кваліфікаційної роботи та завідувачем випускової кафедри і подається до деканату факультету;

- декан факультету на підставі поданих здобувачами вищої освіти заяв формує і вносить проєкт наказу ректора щодо затвердження тем кваліфікаційних робіт і призначення їх керівників за кожним освітнім ступенем не пізніше ніж до планового початку переддипломної практики.

Після затвердження теми та наукового керівника, здобувач отримує завдання до виконання кваліфікаційної роботи. Завдання (питання, які підлягають розробці) має носити індивідуальний, творчо-науковий, практико-орієнтований, пошуково-дослідний характер та розкривати зміст обраної теми. Завдання має бути сформовано так, щоб після виконання роботи здобувач набув передбачених програмних результатів навчання згідно освітньої програми (додаток В).

Складовою такого завдання є розробка календарного плану роботи, в якому наводиться перелік етапів і послідовність виконання роботи із зазначенням термінів подання матеріалів керівникові (визначення та затвердження теми дослідження, складання плану та графіку виконання кваліфікаційної роботи, підбір та аналіз літературних джерел, законодавчої та нормативної бази, оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту з переддипломної практики, розробка напрямів вирішення (удосконалення) досліджуваної проблеми тощо). Виконавець кваліфікаційної роботи зобов'язаний чітко дотримуватися поетапного графіку її виконання згідно з отриманим завданням. Виконання роботи рекомендується закінчувати самооцінюванням здобувача. Рекомендована форма звіту самооцінювання наведена у додатку Л.

Для попередження порушень академічної доброчесності здобувач разом із завданням на кваліфікаційну роботу має підписати декларацію академічної доброчесності (Додаток К). Ця декларація засвідчує наміри здобувача самостійно та доброчесно виконати роботу та представити результати дослідження на публічному захисті, а також те, що він усвідомлює наслідки, які можуть виникати у випадку свідомого недотримання вимог академічної доброчесності, визначених Кодексом академічної доброчесності Сумського НАУ.

4.2 Обсяг, структура та оформлення кваліфікаційної роботи

У навчальних планах обсяг освітнього компонента «Підготовка кваліфікаційної роботи» має складати не менше 5 кредитів ЄКТС для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і не менше 10 кредитів ЄКТС для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Залежно від галузі знань, спеціальності обсяг кваліфікаційної роботи бакалаврського рівня вищої освіти повинен складати 50 - 60 сторінок (± 5 сторінок), з яких орієнтовно: вступ – 3 сторінки, висновки – 2 сторінки; 1-й розділ – 8-10 сторінок; 2-й розділ – 20-25 сторінок; 3-й розділ – 15-20 сторінок.

Залежно від галузі знань, спеціальності обсяг кваліфікаційної роботи магістерського рівня вищої освіти повинен складати 60 - 70 сторінок (± 5 сторінок), з яких вступ – 3 сторінки, висновки – 3 сторінки; 1-й розділ – 10 сторінок; 2-й розділ – 24-29 сторінки; 3-й розділ – 20-25 сторінок.

До цього обсягу не включаються титульний аркуш, завдання і календарний план, анотації, зміст, перелік скорочень та умовних позначок, список використаних джерел та додатки.

Кваліфікаційна робота має усталену структуру, що повинна відображати логічну послідовність викладення матеріалу і відповідати темі, меті та завданням, які визначені для досягнення мети роботи (додаток).

Кваліфікаційна робота складається із таких елементів:

- титульний аркуш;
- завдання і календарний план;
- 2 анотації (українською та англійською мовами);
- зміст з визначенням сторінок тексту роботи;
- перелік скорочень та умовних позначок (за необхідністю);
- вступ;
- основна частина (три основні розділи, з яких I – теоретико-методичний (аналіз предметної області), II – дослідницько-аналітичний (розрахунково-аналітичний, практичний, моделювання), III – рекомендаційний (програмна реалізація);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Приклад оформлення *титулу* наведений у додатку Б.

Завдання та календарний план оформлюються згідно додатку В.

Анотація кваліфікаційної роботи має бути виконана українською та англійською мовами обсягом: 150-300 слів (для бакалаврського рівня вищої освіти), 300-500 слів (для магістерського рівня вищої освіти). Інтервал 1,0. Анотація має ознайомити стисло із змістом та основними результатами роботи. Наприкінці анотації у називному відмінку наводяться ключові слова (від 5 до 10), що відповідають темі, основному змісту та інноваціям роботи. Зразок структури анотації наведений у додатку Г.

Зміст роботи повинен містити назви та номери початку сторінок усіх структурних частин роботи: вступу, розділів, підрозділів, списку літературних джерел. Приклад змісту наведений у додатку Д.

У **вступі** подається загальна характеристика кваліфікаційної роботи у такій послідовності:

- *актуальність теми* (обґрунтування важливості теми роботи, вказівка на наукову, практичну або соціальну значущість обраної тематики);

- *аналіз стану наукової розробки проблеми* (короткий огляд існуючих наукових підходів, поглядів і джерел із зазначенням прізвища вчених (як вітчизняних, так і зарубіжних) та практиків, праці яких містять питання, що розглядаються в роботі; визначення наукових прогалів або суперечностей, що потребують подальшого дослідження);

- *мета та завдання роботи* повинні бути чітко сформульованими та відображати тематику дослідження. Мета дослідження – це запланований результат дослідження, на досягнення якого спрямоване дослідження. Завдання дослідження не повинні бути глобальними, такими, що претендують стати темами окремих наукових досліджень. Завдання дослідження формулюють у формі переліку дій: «вивчити..., проаналізувати..., встановити..., вияснити..., обґрунтувати...» тощо;

- *об'єкт дослідження* кваліфікаційної роботи – це процес або явище, що створює проблемну ситуацію і обрані для вивчення;

- *предмет дослідження* кваліфікаційної роботи, яким є соціально-економічні закономірності функціонування та розвитку об'єкта, різноманітні його якості, властивості, тощо. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта;

- *методи досліджень* - спосіб набуття достовірних наукових знань, умінь та практичних навичок у різних сферах діяльності. Наведений перелік використаних методів дослідження або досягнення поставленої в роботі мети повинен мати тісний зв'язок зі змістом роботи, тобто слід коротко, але по суті, визначити, які саме проблеми досліджувалися за допомогою того чи іншого методу;

- *елементи наукової новизни* (для магістерської кваліфікаційної роботи) повинні містити власні висновки та рекомендації з предмету дослідження. Під час формулювання елементів новизни необхідно уникати висловлювань загального характеру;

- *практична значущість одержаних результатів* повинна містити результати самостійно проведених досліджень, що можуть бути впроваджені в діяльність підприємств, установ, організацій тощо;

- *апробація результатів роботи* - наводяться дані конференцій, на яких оприлюднені результати досліджень кваліфікаційної роботи. (рекомендовано 2 конференції; для магістерських робіт обов'язковою є міжнародна конференція);

- *публікації* - наводиться кількість публікацій та обсяг друкованих аркушів (назви публікацій і місце їх оприлюднення в цьому пункті вказувати не потрібно);

- *структура і обсяг роботи*. Вказується кількість розділів роботи та обсяг її основного тексту (вступ, основна частина, висновки), кількість рисунків, таблиць, додатків, використаних літературних джерел («наприклад: «Логіка дослідження

зумовила структуру кваліфікаційної роботи: вступ, ...розділи, висновки, список використаних джерел із ... найменувань, ...додатків. Загальний обсяг ...сторінок»).

Основна частина кваліфікаційної роботи складається з розділів (теоретико-методологічний (аналіз предметної області), дослідницько-аналітичний (розрахунково-аналітичний або практичний, або моделювання), рекомендаційний (програмна реалізація) і підрозділів, які мають бути взаємопов'язані, а матеріал - викладеним послідовно і логічно із критичним аналізом теоретичних положень, статистичних даних, інформації різноманітного характеру.

Висновки кваліфікаційної роботи виконують роль завершального етапу, обумовленого логікою виконаної кваліфікаційної роботи, і мають форму синтезу накопиченої в основних розділах кваліфікаційної роботи наукової інформації. У висновках відображаються підсумки проведеного дослідження, одержані наукові та практичні результати, рекомендації щодо їх науково-практичного використання або інші пропозиції автора роботи. У висновках отримують відображення результати порівняння ефективності господарської діяльності підприємства до та після впровадження наданих здобувачем вищої освіти рекомендацій і пропозицій. У висновках викладаються тези основних узагальнень, а також наводяться висновки за проведеними розрахунками. З висновків має бути ясно, до яких результатів дійшов автор, наскільки вирішені поставлені перед ним завдання.

Не допускається використання таблиць та ілюстрацій у висновках. Цей структурний елемент не повинен містити нічого нового в порівнянні з основним текстом роботи.

У **списку використаних джерел** наводяться сучасні джерела, на які у тексті є посилання, а також ті, які використано при викладі конкретних наукових положень. Цитування оформлюється згідно вимог – у лапках із зазначенням джерела та сторінки.

Список складається із законодавчих актів, нормативних матеріалів, сучасної вітчизняної та зарубіжної наукової, спеціальної літератури, фахових видань, інформаційних ресурсів Інтернету, публікацій автора роботи та його керівника. Список використаних джерел має містити не менше 20 джерел (переважно за останні 5 років), серед яких:

- не менше 3 іноземних джерел для бакалаврських кваліфікаційних робіт, та не менше 5 для магістерських кваліфікаційних робіт;

- не більше 5 підручників або навчальних посібників для бакалаврських кваліфікаційних робіт; для магістерських кваліфікаційних робіт використання підручників не є доцільним, якщо цього не вимагають завдання роботи.

Список літературних джерел формується у порядку появи посилання у тексті кваліфікаційної роботи або в алфавітному порядку.

У **додатках** наводяться допоміжні матеріали: копії звітності, документів, витяги із законодавчо-нормативних документів, звіти, інструкції / положення / правила, результати соціологічних та маркетингових досліджень, громіздкі таблиці, рисунки тощо.

Оформлення кваліфікаційних робіт повинно відповідати вимогам ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання», передбачених Правилами оформлення студентських робіт: методичні вказівки для викладачів та студентів денної і заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту.

Бібліографічний опис списку оформлюється відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», передбачених Правилами оформлення студентських робіт: методичні вказівки для викладачів та студентів денної і заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту.

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РОЗДІЛІВ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ

5.1 Теоретико-методичний розділ або аналіз предметної області

У першому теоретико-методичному розділі основної частини розглядаються теоретичні та методичні аспекти досліджуваної проблеми, аналітичний огляд літературних джерел з предмета теоретичного або експериментального дослідження, критично аналізуються різні погляди, основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо.

Для констатації та обґрунтування загальнотеоретичних висновків та тенденцій доцільно використовувати дані, опубліковані у відповідних монографіях, довідниках, зарубіжних джерелах, виданнях, у т.ч. з наукометричної бази Scopus. Стан розробки обраної теми подається здобувачем вищої освіти через огляд літературних джерел сучасних видань (переважно за останні 5 років), включаючи власні публікації і публікації керівника.

Рекомендована назва 1-го розділу: «ТЕОРЕТИЧНІ (ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ) ОСНОВИ (або АНАЛІЗ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ)... питання, що досліджується...».

У цьому розділі роз'яснюється термінологія та основні поняття, що будуть розглядатися в практичній частині кваліфікаційної роботи. В цьому ж розділі аналізуються праці авторів, що займаються дослідженням обраної тематики. Теоретичне обґрунтування, сутність, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмету дослідження, методичні підходи, аналіз програмних продуктів-аналогів та постановка задачі (для спеціальності F6), які повинні бути обов'язково розкриті у першому розділі, мають певною мірою відображати позицію щодо проблеми дослідження.

Отже, у першому розділі рекомендується для економічних спеціальностей:

- визначити сутність питання, що досліджується, тобто встановити, в чому головна мета реалізації розглянутої проблеми в діяльності організації і які процеси (організаційні, економічні, соціальні) складають основу даного питання;
- визначити склад і короткий зміст принципів і методів реалізації досліджуваної проблеми на практиці;
- дати характеристику ступеня опрацьованості теми в літературних джерелах (монографіях, статтях у фахових виданнях, журналах і газетах, матеріалах конференцій тощо), що в підсумку має відобразитися в досить повному списку використаних джерел;
- дослідити сучасний стан проблеми в рамках теми кваліфікаційної роботи;
- дослідити вітчизняні і закордонні підходи до трактування проблеми, що вивчається;
- вказати, який досвід (як позитивний, так і негативний) накопичений з даних питань в нашій країні і за кордоном.

В межах підготовки фахівців за ОПП «Інформаційні системи та технології» спеціальності F6 рекомендації до першого розділу кваліфікаційної роботи з

урахуванням специфіки спеціальності відображаються в рекомендаціях випускової кафедри.

В першому розділі доцільним є використання довідкових, оглядових матеріалів, таблиць, графіків, схем тощо. Цей розділ служить теоретичним обґрунтуванням майбутніх розробок, оскільки дає можливість вибрати певну методологію та методику проведення якісного та кількісного аналізу стану питання, що досліджується.

5.2 Дослідницько-аналітичний (аналітично-розрахунковий) розділ або моделювання

У другому дослідницько-аналітичному (аналітично-розрахунковому) розділі для економічних спеціальностей рекомендується здобувачу вищої освіти на основі фактичного матеріалу і зібраної інформації, проаналізувати та розкрити зміст питань на прикладі конкретних об'єктів досліджень.

Він має містити докладне вивчення та аналіз об'єкту (підприємства, регіону, країни в цілому тощо) дослідження в межах теми роботи. Цей розділ повинен містити розрахунки показників ефективності та всебічний аналіз стану проблеми, з використанням методів ретроспективного та системного аналізу на основі огляду наукової, науково-інформаційної, навчальної та довідкової літератури тощо.

Рекомендована назва 2-го розділу: «ОЦІНКА І АНАЛІЗ СТАНУ (або МОДЕЛЮВАННЯ)... питання, що досліджується... вказати – об'єкт дослідження».

Другий розділ має складатися з 3-х підрозділів.

Для збору фактичного матеріалу використовуються звітні документи та статистичні дані. У другому розділі необхідно використовувати приклади і факти з практики, що показують застосування теоретичних знань у реальній практиці. Автором обов'язково повинна бути викладена своя точка зору, власні пропозиції з питань, що досліджуються.

При роботі з фактичним матеріалом здобувач вищої освіти повинен скласти відповідні таблиці, діаграми, графіки. Все це полегшить подальший аналіз, дозволить виявити суттєві зв'язки і закономірності розвитку явища, що вивчається, зробити теоретичні висновки більш переконливими і доказовими.

При здійсненні аналізу сучасного стану проблеми в другому розділі кваліфікаційної роботи рекомендується виконати таку послідовність дій:

1. Попередньо вивчити об'єкт дослідження, тобто необхідно дати коротку характеристику об'єкту дослідження, визначити і зафіксувати його особливості.
2. Провести аналіз практичних матеріалів, що впливають на реалізацію поставлених цілей (показники можуть бути як кількісними, так і якісними) та описати ступінь досягнення цілей.
3. Виходячи з характеристики сучасного стану проблеми, а також на підставі короткого аналізу напрямків її розвитку за певний період часу, необхідно сформулювати прогнозу оцінку ситуації. Визначити, які наслідки (негативних

або позитивних) спричиняють подальший розвиток розглянутої проблеми, в тому чи іншому напрямку.

4. У тезовій формі слід описати загальний результат, що характеризує сучасний стан проблеми, тенденції її розвитку.

Таким чином, аналіз має розкривати недоліки в роботі, недостатньо використані резерви організації, виробництва і управління на об'єкті дослідження. Далі необхідно проаналізувати проблему і зробити висновок щодо стану об'єкта дослідження. При цьому в тексті другого розділу роботи необхідно провести розрахунки за формулами і методиками, описаним в теоретичній частині дослідження.

В межах підготовки фахівців за ОПП «Інформаційні системи та технології» спеціальності Фб рекомендації до другого розділу кваліфікаційної роботи з урахуванням специфіки спеціальності відображаються в рекомендаціях випускової кафедри.

5.3 Рекомендаційний розділ або програмна реалізація

Третій рекомендаційний розділ (або програмна реалізація) має містити можливі шляхи вирішення проблем, які було виявлено в ході дослідження питань кваліфікаційної роботи, або рекомендації щодо використання сприятливих можливостей для вдосконалення діяльності організації-об'єкту дослідження.

Рекомендована назва третього розділу: «ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ (або ПРОГРАМНА РЕАЛІЗАЦІЯ)... питання, що досліджується... вказати - об'єкт дослідження».

Цей розділ має складатися з 2-3-х підрозділів.

Цей розділ кваліфікаційної роботи розробляється на основі результатів аналізу, узагальнення передового досвіду аналогічних підприємств, регіонів, країн і використання теоретичних розробок з проблеми, що досліджується.

Завдання третього розділу - розкрити наявні резерви і фактори впливу на організаційні процеси, змодельовати їх. Автор кваліфікаційної роботи повинен надати перелік пропозицій та їх обґрунтування.

На основі теоретичних положень і узагальнення існуючих точок зору здобувач вищої освіти має висловити своє ставлення до питань, що досліджуються в кваліфікаційній роботі, обґрунтувавши особисту точку зору, або прийняти чиюсь точку зору з докладним, переконливим обґрунтуванням такого рішення.

В межах підготовки фахівців за ОПП «Інформаційні системи та технології» спеціальності Фб рекомендації до третього розділу кваліфікаційної роботи з урахуванням специфіки спеціальності відображаються в рекомендаціях випускової кафедри.

6. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РОЗДІЛІВ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ

6.1 Теоретико-методичний розділ або аналіз предметної області

У першому теоретико-методичному розділі (або аналізі предметної області) основної частини розглядаються теоретичні та методичні аспекти досліджуваної проблеми, аналітичний огляд літературних джерел з предмета наукового дослідження, критично аналізуються різні погляди, здійснюється їх наукова класифікація, основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта, здійснюється аналіз програмних продуктів-аналогів та постановка задачі тощо.

Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та тенденції розвитку предмета дослідження, методологічні підходи повинні мати елементи полемічності, розкривати власну позицію щодо предмета дослідження, що створює передумови для проведення у наступному розділі власних наукових досліджень.

Для констатації та обґрунтування загальнотеоретичних висновків та тенденцій доцільно використовувати дані, опубліковані у відповідних енциклопедіях, монографіях, довідниках, зарубіжних джерелах, виданнях, у т.ч. з наукометричної бази Scopus.

Стан розробки обраної теми подається здобувачем вищої освіти через огляд літературних джерел сучасних видань, включаючи власні публікації та публікації керівника(не менше 20).

Огляд літературних джерел повинен дати загальне уявлення про стан питання і показати розуміння здобувачем вищої освіти наукової задачі та шляхів її розв'язання. У результаті аналізу здобувач вищої освіти повинен дійти висновку, що обрана тема або ще не розкрита, або розкрита лише частково, або не в тому аспекті, якого вимагає практика господарювання конкретного суб'єкта, і тому потребує подальшої розробки. Крім того, огляд літературних джерел за темою повинен показати ґрунтовне ознайомлення зі спеціальною літературою, вміння критично розглядати різні наукові погляди, виділяти істотне, правильно оцінювати зроблене іншими дослідниками. Матеріали такого огляду потрібно систематизувати в певному логічному зв'язку, а не в хронологічному порядку їх публікацій.

Оскільки кваліфікаційна робота досліджує вузьку тему, то огляд наукових джерел потрібно робити тільки з питань обраної теми. У тексті кваліфікаційної роботи рекомендується користуватись таким планом огляду літератури:

- 1) загальна характеристика галузі досліджень, значення останньої в науці і господарстві, актуальність завдань, які стоять перед даною галуззю;
- 2) класифікація основних напрямів досліджень у даній галузі; визначення напрямів, практично використовуваних, і таких, які перебувають у стадії розробки, відображення різних точок зору на розв'язання проблеми;

3) детальний виклад результатів досліджень за кожним розділом класифікації; критичний аналіз цих матеріалів з пропозиціями і зауваженнями;

4) на завершення огляду – формулювання основних напрямів досліджень, їх актуальність і кінцева мета; завдання наступних розділів кваліфікаційної роботи із зазначенням запропонованої методики теоретичних та експериментальних робіт.

У теоретико-методичному розділі для економічних спеціальностей рекомендується відобразити такі аспекти:

- загальну характеристику проблеми дослідження;
- теоретичне обґрунтування і вибір методів дослідження відповідно до поставленої мети;
- методику кількісної та якісної оцінки факторів, що впливають на формування досліджуваних показників та їхню класифікацію.

В межах підготовки фахівців за ОПП «Інформаційні системи та технології» спеціальності Ф6 рекомендації до першого розділу кваліфікаційної роботи з урахуванням специфіки спеціальності відображаються в рекомендаціях випускової кафедри.

6.2 Дослідницько-аналітичний (аналітично-розрахунковий) розділ або моделювання

У другому дослідницько-аналітичному (аналітично-розрахунковому) розділі або моделювання рекомендується здобувачу вищої освіти на основі фактичного матеріалу і зібраної інформації, проаналізувати та розкрити зміст питань на прикладі конкретних об'єктів досліджень.

Дослідження проблеми рекомендується здійснюватися на основі накопиченого і систематизованого матеріалу, групування та обробки даних, що дозволяє проводити кваліфікований аналіз, обґрунтовувати пропозиції у наступному розділі. Текст кваліфікаційної роботи слід підкріпити реальними документами об'єктів досліджень, що наводяться у додатках.

У другому розділі для економічних спеціальностей потрібно дати загальну характеристику об'єкта дослідження, висвітлити історію та перспективи його розвитку. На основі аналізу емпіричних або звітних даних, особистих вражень та узагальнень треба зробити необхідні розрахунки з обраної теми, виявити досягнуті успіхи й недоліки, що підтверджують виявлені у попередньому розділі протиріччя, визначити їх причини.

Аналітичний розділ має бути виконаний з елементами інформаційних технологій для теоретичного обґрунтування оптимальних напрямів соціально-економічного розвитку, що найбільшою мірою відповідають поєднанню адміністративних, інноваційних, економічних і екологічних цілей господарювання підприємств.

При виконанні цього розділу необхідно застосовувати кількісні методи аналізу (статистичні, економетричні, економіко-математичні тощо), вибір яких визначається завданнями, що вирішуються.

Результати виконання другого розділу повинні бути отримані на основі аналізу зібраного та систематизованого практичного матеріалу, який узагальнюється і наводиться в основному тексті роботи у вигляді аналітичних таблиць і рисунків - схем, діаграм, графіків та інших ілюстрацій. Аналіз повинен охоплювати певний часовий період (3-5 років), а його результати – дозволять вивчити динаміку і структуру показників, виявити закономірності і тенденції розвитку, надати об'єктивну оцінку тому чи іншому явищу, виявити недоліки і позитивні аспекти в діяльності об'єкта дослідження.

У дослідницько-аналітичному розділі для економічних спеціальностей рекомендується відобразити такі аспекти:

- загальну характеристику об'єкта дослідження (наприклад, історію створення та розвитку, основні напрями діяльності, структуру та організацію, матеріально-технічну базу, кадрові ресурси, фінансовий стан тощо);
- аналіз предмета дослідження (наприклад, аналізу діяльності об'єкта дослідження за певний період; оцінка слабких та сильних сторін, використання відповідних методів аналізу, визначений 1-им розділом тощо);
- перехід до 3-го рекомендаційного розділу (наприклад, обґрунтування необхідності подальшого дослідження, логічний перехід до розробки пропозицій та рекомендацій).

В межах підготовки фахівців за ОПП «Інформаційні системи та технології» спеціальності Ф6 рекомендації до другого розділу кваліфікаційної роботи з урахуванням специфіки спеціальності відображаються в рекомендаціях випускової кафедри.

6.3 Рекомендаційний розділ або програмна реалізація

Третій рекомендаційний розділ або програмної реалізації містить декілька взаємопов'язаних підрозділів, в яких надано конкретні науково обґрунтовані пропозиції інноваційного характеру щодо вдосконалення управління та підвищення ефективності діяльності об'єктів досліджень тощо. У цьому розділі розкривають також зміст і результати власних наукових досліджень, подаються конкретні методики і моделі та програмна реалізація.

Розробка пропозицій має ґрунтуватися на виявлених недоліках організації та діяльності об'єкта дослідження, наявних резервах її удосконалення, вивченні вітчизняного й закордонного досвіду аналогічного та споріднених профілів діяльності.

У цьому розділі результати проведеної роботи рекомендується для економічних спеціальностей викладати за такою структурою:

- загальна характеристика суті пропозиції (нововведення, що пропонується здійснити);
- обґрунтування доцільності застосування пропозиції (нововведення) та очікувані результати від її реалізації, в тому числі розрахунок економічного ефекту (за можливості);

- стан готовності об'єкта досліджень до введення пропозиції (нововведення);
- план організаційно-економічних заходів, необхідних для впровадження такої пропозиції.

В межах підготовки фахівців за ОПП «Інформаційні системи та технології» спеціальності F6 рекомендації до третього розділу кваліфікаційної роботи з урахуванням специфіки спеціальності відображаються в рекомендаціях випускової кафедри.

7. ПОРЯДОК ДОПУСКУ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

7.1 Порядок перевірки кваліфікаційної роботи на унікальність

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно та повною мірою виконали навчальний план, а виконана ними кваліфікаційна робота має задовільний чи високий рівень оригінальності тексту після перевірки на академічний плагіат. Порядок процедури проведення перевірки кваліфікаційної роботи з використанням системи Strikeplagiarism.com на наявність запозичень із текстів, присутніх в базах університету, базах інших закладів вищої освіти та в Інтернеті здійснюється згідно із Положенням про порядок перевірки академічних та наукових текстів на унікальність в Сумському НАУ затвердженого Вченою радою СНАУ (протокол № 22 від 30.06.2025 р.).

Відповідно до цього Положення Експертна рада випускової кафедри ухвалює рішення із обґрунтуванням щодо допуску до захисту здобувачів, кваліфікаційні роботи яких мають рівень оригінальності тексту за показником, не нижчим за рекомендовані:

- робота не містить запозичень більше 50% першого коефіцієнту (КП1);
- робота не містить запозичень більше 5% 2-го коефіцієнту (КП2), від 5 до 10% пишеться обґрунтування Експертною радою;
- всі цитати правильно позначені, відображені в списку літератури - коефіцієнт цитувань є допоміжним;
- робота не містить ніяких маніпуляцій з алфавітом, заміни букв, прихованого тексту тощо.

Ця норма обов'язково доводиться до відома здобувачів.

Рішення Експертної ради оформлюється за встановленим зразком (Додаток Ж) у двох примірниках: один примірник зберігається у секретаря Експертної ради, інший - додається до матеріалів кваліфікаційної роботи. Протоколи засідань Експертної ради зберігаються на випусковій кафедрі, при якій вона створена (відповідальний – завідувач кафедри).

7.2 Відгук керівника

Кваліфікаційна робота подається науковому керівникові для перевірки у строки, визначені календарним планом виконання кваліфікаційної роботи.

Науковий керівник надає подання та відгук на кваліфікаційну роботу. Відгук на кваліфікаційну роботу складається в довільній формі. У відгуку рекомендується відобразити:

- актуальність дослідження (обґрунтовується важливість обраної теми дослідження. Її значення для науки, практики). Наприклад, «тема кваліфікаційної роботи є актуальною, оскільки...»;
- структура і зміст роботи (аналізується логічність побудови, відповідність структури (вступ, основна частина, висновки), повнота розкриття теми та відповідність виконаної кваліфікаційної роботи затвердженому завідувачем

кафедри завданню). Наприклад, «кваліфікаційна робота складається із трьох розділів, які логічно пов'язані між собою...»;

- рівень теоретичної та практичної підготовки, ступінь самостійності здобувача вищої освіти при виконанні кваліфікаційної роботи (оцінюється уміння здобувача вищої освіти працювати з літературними джерелами, аналізувати теоретичний та практичний матеріал, приймати обґрунтовані рішення, застосовувати сучасні комп'ютерні інформаційні технології, обробляти та аналізувати результати досліджень, здатність до узагальнення тощо). Наприклад, «Автор демонструє високий рівень обізнаності з теоретичним та методичним матеріалом, сучасними дослідженнями...»;

- теоретична та практична значущість дослідження (визначаються отримані найбільш важливі теоретичні та практичні результати, їх апробація на конференціях тощо);

- загальний рівень виконання роботи та мова викладу (аналізується якість оформлення, грамотність, стиль викладу, дотримання вимог нормативних документів при виконанні кваліфікаційної роботи в цілому та її оформленні). Наприклад, «Робота виконана відповідно до вимог, матеріал викладено відповідно до вимог, грамотно, логічно з дотриманням наукового стилю...»

- висновок (узагальнена оцінка рівня виконаної кваліфікаційної роботи, відповідність набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та навичок (компетенцій), а також висновок щодо можливості присвоєння здобувачу вищої освіти кваліфікації відповідно до ОПП). Наприклад, «Кваліфікаційна робота є завершеною науковою працею, відповідає встановленим до такого типу робіт вимогам, спеціальності D5 «Маркетинг» та освітньо-професійній програмі «Маркетинг», а її автор (прізвище, ім'я, по батькові здобувача) може бути допущений до публічного захисту перед ЕК та заслуговує на присвоєння кваліфікації магістра маркетингу»

Форма відгуку наведена у додатку М.

Відгук складається у форматі якісної характеристики і не передбачає виставлення (чи рекомендації) будь-якої оцінки за кваліфікаційну роботу.

7.3 Рецензування кваліфікаційної роботи

Зовнішнього рецензента для магістерської кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти обирає самостійно, за рекомендацією наукового керівника або випускової кафедри.

Зовнішнім рецензентом може бути особа з числа висококваліфікованих спеціалістів виробничих, наукових та інших організацій з вищою освітою не нижче магістра або спеціаліста, фахова кваліфікація яких відповідає спеціальності, за якої підготовлена до захисту кваліфікаційна робота. Зовнішнім рецензентом може бути досвідчений працівник чи викладач сторонніх вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації (за наявності наукового ступеня).

Для кваліфікаційних робіт бакалаврського рівня вищої освіти рецензентами можуть бути науково-педагогічні працівники інших споріднених кафедр СНАУ (за наявності наукового ступеня і дотичності до теми дослідження).

Рецензент отримує від здобувача вищої освіти всі матеріали кваліфікаційної роботи для рецензування та ці методичні вказівки. Докладно знайомиться зі змістом кваліфікаційної роботи, приділяючи увагу науковому рівню розробки, сучасності та раціональності прийнятих рішень, правильності розрахунків, використанню новітніх технологій, дотриманню вимог державних стандартів тощо.

Рецензент готує рецензію в довільній формі з висвітленням таких рекомендованих питань:

- актуальність дослідження (обґрунтовується своєчасність та важливість теми обраного дослідження для сучасної науки й практики; визначаються питання, що мають теоретичне й прикладне значення тощо). Наприклад, «Урахування сучасних тенденцій розвитку (галузь) надає дослідженню значущості...»;

- структура та логіка викладення матеріалу (оцінюється логічність структури кваліфікаційної роботи, її відповідність вимогам до подібного роду досліджень, зокрема: вступ обґрунтовує мету, завдання та методи, основна частина розкриває зміст, а у висновках зроблені обґрунтовані підсумки тощо). Наприклад, «Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку літературних джерел і додатків, містить графічний і табличний матеріал. Розділи кваліфікаційної роботи взаємопов'язані, кожний з них логічно доповнює попередній ...»;

- теоретична база та використані джерела (визначається рівень опрацювання літературних джерел та джерел іншої інформації, оцінюється правильне оформлення посилань та застосування коректної термінології). Наприклад, «У кваліфікаційній роботі використано понад 30 наукових джерел, зокрема сучасні наукові праці українських та зарубіжних авторів...»;

- теоретична та/або практична значущість дослідження (визначається, чи можуть результати бути використані в практичній сфері, навчальному процесі, професійній діяльності). Наприклад, «Запропоновані рекомендації щодо (конкретна пропозиція) можуть бути використані у діяльності підприємства»;

- науковий рівень та самостійність виконання (оцінюється науковий рівень зрілості автора, вміння самостійно формулювати проблеми, аналізувати матеріал та робити висновки). Наприклад, «Здобувач(ка) виявив(ла) здатність до самостійного дослідження, дотримуючись наукової етики»;

- зауваження (коротко зазначаються технічні / змістовні неточності, а також, що зауваження не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку кваліфікаційної роботи)

- висновок (мотивована оцінка кваліфікаційної роботи за 100-бальною та національною шкалами і шкалою ECTS (наприклад, 90/Відмінно/А) відповідно до рейтингової системи оцінювання, а також висновок щодо можливості присвоєння здобувачу вищої освіти кваліфікації за ОПП відповідної спеціальності.

Наприклад, «Кваліфікаційна робота відповідає вимогам кваліфікаційних робіт другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності D5 «Маркетинг» та освітньо-професійні програмі «Маркетинг», заслуговує оцінки «90/Відмінно/А» а її автор (прізвище, ім'я, по батькові здобувача) – на присвоєння кваліфікації магістра маркетингу.

Рецензент підписує рецензію особисто, а його підпис засвідчується печаткою відповідної установи.

Форма рецензії наведена у додатку Н.

Рецензія не повинна дублювати відгук керівника, тому що відгук керівника - це переважно характеристика професійних та особистісних якостей здобувача вищої освіти, продемонстрованих ним у процесі виконання кваліфікаційної роботи, а рецензія - це характеристика якості безпосередньо кваліфікаційної роботи; їх повний збіг свідчатиме про формальний підхід до рецензування і не повинен залишатися без наслідків з боку випускової кафедри. Негативна за національною шкалою оцінка рецензента не є підставою для відхилення кваліфікаційної роботи від захисту.

7.4 Допуск до захисту кваліфікаційної роботи

Для допуску до захисту кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти проходить на випусковій кафедрі попередній захист кваліфікаційної роботи відповідно до календарного графіка.

Оформлена кваліфікаційна робота подається на попередній захист перед комісією, склад якої затверджує завідувач випускової кафедри з науково-педагогічних працівників (дата попереднього захисту встановлюється випусковою кафедрою).

Метою попереднього захисту кваліфікаційної роботи здобувача є виявлення членами комісії рівня готовності роботи та ступеня її відповідності встановленим вимогам.

Для проведення попереднього захисту здобувач повинен подати на випускову кафедру:

- кваліфікаційну роботу у друкованому вигляді, не переплетену в жорстку палітурку;

- короткий звіт подібності (результат перевірки кваліфікаційної роботи на ознаки академічного плагіату);

- у разі наявності копії текстів тез доповіді на наукових конференціях та / або статті (для магістерської кваліфікаційної роботи). Види і кількість наукових публікацій визначаються випусковою кафедрою.

Здобувач повинен бути готовий коротко доповісти про основний зміст кваліфікаційної роботи.

Під час розгляду кваліфікаційної роботи члени комісії:

- перевіряють структуру, зміст кваліфікаційної роботи (відповідність завданню), звертають увагу на її оформлення, відповідність вимогам до кваліфікаційних робіт;

- заслуховують доповідь здобувача.

Під час попереднього захисту члени комісії можуть надати здобувачу рекомендації щодо доопрацювання окремих розділів або кваліфікаційної роботи в цілому для підготовки її до захисту перед ЕК.

За результатами попереднього захисту, відображеними у протоколі роботи комісії, кафедра ухвалює рішення про допуск або недопуск до захисту кваліфікаційних робіт перед ЕК. Балова оцінка за результатами попереднього захисту не виводиться.

Відповідно до календарного графіка здобувач вищої освіти надає укомплектовану кваліфікаційну роботу у друкованому вигляді, переплетену в жорстку палітурку на випускову кафедру та деканат для проведення нормо-контролю. Порядок комплектації кваліфікаційної роботи наведено в Додатку О.

Склад комісії з нормо-контролю затверджується деканом факультету із науково-педагогічних працівників.

Нормо-контроль передбачає перевірку відповідності кваліфікаційної роботи встановленим нормативам, стандартам та правилам оформлення, що здійснюється перед захистом, підтверджує технічну якість дослідження і є обов'язковим етапом допуску до захисту. Він перевіряє правильність оформлення посилань, списків, таблиць, рисунків, титульних листів, тексту, а також відповідність вимогам методичних вказівок кафедри та університету.

Перевірці під час проведення нормо-контролю підлягають:

- відповідність теми кваліфікаційної роботи наказу;
- наявність усіх оформлених і підписаних супровідних документів до кваліфікаційної роботи, що визначені цими вказівками;
- наявність відповідних завданню розділів кваліфікаційної роботи;
- відповідність оформлення складових кваліфікаційної роботи вимогам щодо їх оформлення, що визначені цими вказівками.

Нормо-контроль гарантує, що кваліфікаційна робота виконана на високому технічному рівні, відповідає стандартам вищої освіти та стандартам оформлення наукових робіт, а також полегшує роботу ЕК під час захисту.

До захисту **не допускаються** здобувачі вищої освіти, які не виконали навчальний план і на момент подання кваліфікаційної роботи на захист мають академічну заборгованість або подали роботу, яка за змістом та оформленням не відповідає встановленим вимогам та має незадовільний рівень оригінальності тексту після перевірки на академічний плагіат.

7.5 Організація захисту кваліфікаційної роботи

Захист кваліфікаційної роботи відбувається публічно на засіданні екзаменаційної комісії, склад якої затверджується у встановленому порядку. Захист відбувається при обов'язковій присутності наукового керівника роботи.

Здобувач вищої освіти готує для презентації результатів дослідження доповідь та ілюстративний матеріал до неї. У доповіді здобувач вищої освіти повинен розкрити такі аспекти роботи:

- наукові положення, що виносяться на захист;
- наукову значущість і практичну цінність одержаних результатів;
- зміст запропонованих заходів з обґрунтуванням їхньої ефективності;

Ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, діаграми, рисунки, блок-схеми алгоритмів, формули) повинен повністю відображати положення, які виносяться на захист, та розкривати тему і результати дослідження.

Ілюстративний матеріал може подаватися на аркушах паперу стандартного формату А4 та оформлюватися за допомогою комп'ютерної графіки. У разі подання матеріалів на аркушах формату А4 їхня кількість становить 7...10. Вони супроводжуються титульним аркушем, в якому зазначається назва «ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ», а також дані згідно титульного аркушу кваліфікаційної роботи (тема дослідження, база практики, виконавець і керівник), брошуруються з розрахунку по одному комплекту кожному члену ЕК.

Під час публічного захисту здобувач вищої освіти доповідає і демонструє основні положення результатів дослідження, відповідає на запитання членів атестаційної комісії та інших присутніх на захисті фахівців.

Процедура захисту складається з:

- а) представлення здобувача вищої освіти та поданих документів;
- б) короткої (до 10 хв.) доповіді автора, в якій стисло викладаються основні наукові положення проведеного дослідження та питання, що виносяться на захист, конкретні висновки і пропозиції, викладені у роботі. Основні положення кваліфікаційної роботи повинні бути представлені наглядно з використанням ПК, редактора презентації та мультимедійного проектора та проілюстровані за допомогою комплектів роздаткових ілюстративних матеріалів для кожного члена ЕК;
- в) обговорення кваліфікаційної роботи, під час якого здобувач дає відповіді на запитання членів ЕК та інших присутніх на публічному захисті кваліфікаційної роботи (7-10 хвилин);
- г) виступ керівника або представлення його відгуку;
- д) виступ рецензента (оголошення змісту зовнішньої рецензії);
- є) заключне слово здобувача вищої освіти, його відповіді на зауваження рецензента (до 5 хвилин);
- ж) обговорення кваліфікаційної роботи здобувача та її захисту членами ЕК;
- з) оголошення результатів захисту та оформлення відповідним протоколом по завершенню захистів поточного дня за рішенням ЕК.

Після успішного захисту кваліфікаційні роботи протягом двох тижнів мають бути обов'язково розміщені в електронному репозиторію Сумського НАУ. Відповідальна особа, призначена завідувачем кафедри, має надіслати роботи на офіційну електронну адресу працівника бібліотеки, відповідального за їх розміщення у репозиторії.

7.6 Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Автор кваліфікаційної роботи має продемонструвати вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал; коректно використовувати статистичні, математичні та інші методи; проводити власні дослідження; володіння навичками узагальнення; формулювання висновків; працювати з інформаційними джерелами; ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи та напрями вирішення задачі, що досліджується; працювати із керівником тощо.

Кваліфікаційні роботи оцінюються за інтервальною шкалою оцінювання, що встановлює взаємозв'язки між рейтинговим показником із захисту, національною шкалою оцінювання і шкалою оцінок ECTS.

У цілому якісно виконана і захищена кваліфікаційна робота оцінюється максимально у 100 балів.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS наведено у таблиці 7.1.

Таблиця 7.1 – Інтервальна шкала оцінювання

Кількість балів	Оцінка за шкалою	
	національною	ECTS
90-100	відмінно	A
82-89	добре	B
75-81	добре	C
69-74	задовільно	D
60-68	задовільно	E
35-59	незадовільно	FX
1-34	незадовільно	F

Оцінка кваліфікаційної роботи здійснюється за 100-бальною шкалою і є сумою балів, які студент отримує за дві складові:

- 1) виконання кваліфікаційної роботи (максимальна кількість балів - 70);
- 2) захист кваліфікаційної роботи (максимальна кількість балів - 30).

Виставлення оцінки відбувається на основі чітких критеріїв. Значення системи ECTS та національної шкали відповідають таким знанням, навичкам та вмінням (табл.7.2):

Таблиця 7.2- Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Компонент	Бали		
	1. Виконання кваліфікаційної роботи (0-70)		
Актуальність, теоретичне і практичне значення роботи:	1-4		5
	частково обґрунтовані		обґрунтовані, робота містить елементи наукової новизни
Чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження	1-2		3-4 5
	сформульовані не правильно		сформульовані не чітко сформульовані чітко
Логічність	0-1	2-3	4-5

структури та її відповідність темі роботи	зміст та структура не відповідають темі, визначеній меті та поставленим завданням	зміст та структура частково відповідають темі, визначеній меті та поставленим завданням	зміст та структура відповідають темі, визначеній меті та поставленим завданням
Методологічний апарат дослідження	0-1 робота не має дослідницького характеру, базується на некоректному використанні методів дослідження	2-4 робота має дослідницький характер, але базується на не завжди коректному використанні методів дослідження	5 робота має дослідницький характер, базується на коректному використанні доцільних методів дослідження
Аналіз наукових джерел	0 відсутній	1-3 поверхневий (аналіз стану проблеми здійснено за навчальною літературою та застарілими джерелами)	4-5 глибокий і всебічний (аналіз стану проблеми здійснено за новітніми вітчизняними і зарубіжними джерелами)
	0-3 не розкрито основних питань щодо теми дослідження; робота ґрунтується на ненаукових положеннях	4-7 належно висвітлено окремі питання, або аналіз проблемних питань має дещо поверхневий характер; предмет дослідження істотно звужено	8-10 висвітлено всі питання теми з опорою на фундаментальні положення
Системність і повнота у розкритті теми	0-3 не розкрито основних питань щодо теми дослідження; робота ґрунтується на ненаукових положеннях	4-7 належно висвітлено окремі питання, або аналіз проблемних питань має дещо поверхневий характер; предмет дослідження істотно звужено	8-10 висвітлено всі питання теми з опорою на фундаментальні положення
	Стиль, грамотність, логічність викладу	1-2 робота написана зі значною кількістю допущених орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок	3-4 робота написана науковою мовою з незначною кількістю допущених орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок
Якість оформлення кваліфікаційної роботи	1-2 не відповідає встановленим вимогам	3-7 в цілому відповідає встановленим вимогам, але допущено кілька неточностей	8-10 повністю відповідає встановленим вимогам
Аргументованість висновків, їх відповідність одержаним результатам	1-3 висновки не є конкретними та не ґрунтуються на положеннях роботи (не впливають з її змісту)	4-7 конкретні висновки щодо результатів дослідження, однак вони не є належно аргументованими та чітко викладеними	8-10 результати дослідження чітко сформульовані, належно обґрунтовані, мають науковий характер і практичне значення
	Ступінь самостійності автора роботи, особистий внесок автора в роботу	1-2 робота має компілятивний характер, наукова полеміка відсутня	3-4 робота є частково самостійним дослідженням проблеми, містить самостійно відібраний фактичний матеріал,

			проте характер наукової дискусії є фрагментарним		
Співпраця з науковим керівником при підготовці роботи	1-2		3-4	5	
	робота підготовлена без погодження з науковим керівником або подана на кафедру з порушеннями встановлених строків		робота завершена і подана на кафедру у визначені терміни, однак в процесі її виконання здобувач не погоджував свої дії з науковим керівником	на всіх етапах виконання роботи здобувач вищої освіти виконував завдання за погодження їх з науковим керівником; робота була вчасно подана на кафедру у готовому до захисту вигляді	
2. Захист кваліфікаційної роботи (0-30)					
Підготовка доповіді та презентації	0-3		4-7	8-10	
	підготовлено доповідь з презентації з великою кількістю помилок		підготовлено доповідь та презентацію з невеликою кількістю помилок	підготовлено структуровану презентацію та змістовну доповідь	
Відповіді на питання:	0-2	3-6	7-9	10-14	15-20
	не в змозі відповісти на поставлені запитання, неспроможний аргументувати положення роботи	намагається дати відповідь на поставлені запитання і робить спроби аргументувати положення роботи	допущено суттєві неточності у відповідях на запитання, не завжди належно обґрунтовано положення роботи	дано правильні відповіді на всі запитання, але не завжди упевнено щодо аргументації, чи не завжди коректно сформульовано	дано правильні та чіткі відповіді на всі запитання, правильно аргументовано власну позицію

Результати захистів кваліфікаційних робіт оголошуються в день захисту.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс академічної доброчесності Сумського НАУ. Рішення Вченої ради Сумського НАУ № 7 від 28.10.2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/142uwVZKHnDYNQJ6TKFxaaPcr7rT5qTN8/view>
2. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: https://snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Methods_2019-Final.pdf
3. Положення про організацію освітнього процесу в Сумському національному аграрному університеті. №1 від 27.08.2024 р. (із змінами і доповненнями) URL: <https://snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/>
4. Положення про порядок перевірки академічних та наукових текстів на унікальність в Сумському національному аграрному університеті. Рішення Вченої ради №22 від 30.06.2025 р. URL: https://drive.google.com/file/d/1p6pRv8rBFBzI_-K3bRpCjuKRjkLL-Bvo/view
5. Положення про кваліфікаційні роботи в Сумському національному аграрному університеті. Рішення Вченої ради № 19 від 02.05.2025 р. URL: https://drive.google.com/file/d/1airE3eGrg6hMrvfnsrk4fAwa_xGj91f/view
6. Правила оформлення студентських робіт: методичні вказівки для викладачів та студентів денної і заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту. 2-ге видання. Суми: Сумський національний аграрний університет, 2025. 47 с. URL: <https://eim.snau.edu.ua/metodichna-robota/>

**Додаток А
ЗРАЗОК**

Завідувачу кафедри _____
Сумського НАУ
Здобувача спеціальності _____
другого (магістерського) рівня вищої освіти

_____
(прізвище, ім'я по батькові)

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи: _____ і

призначити науковим керівником кваліфікаційної роботи _____

Місце проходження переддипломної практики _____

_____
(дата)

_____
(підпис здобувача)

_____
(підпис керівника)

_____
(ПІБ керівника)

ЛІНІЯ ВІДРИВУ

Корінець*

Декану факультету економіки і менеджменту

Підтверджую, що здобувачу _____

Закріплена тема кваліфікаційної роботи _____

Науковим керівником призначений _____

_____
(дата)

Завідувач кафедри _____
(підпис)

*Здається в деканат

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра маркетингу та логістики**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другий (магістерський) рівень вищої освіти

**на тему: Маркетингове управління якістю обслуговування клієнтів
страхової компанії**

Виконала:

Лаврик Ірина Вікторівна
здобувачка вищої освіти
спеціальності 075 «Маркетинг»

**Науковий
керівник:**

Макаренко Наталія Олексіївна
доктор економічних наук, професор
кафедри маркетингу та логістики

Рецензент:

Сак Тетяна Василівна
кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри маркетингу
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

**Додаток В
ПРИКЛАД**

Факультет	<u>Економіки і менеджменту</u>
Кафедра	<u>Маркетингу та логістики</u>
Рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
Спеціальність	<u>D5 «Маркетинг»</u>
Освітньо-професійна програма	<u>«Маркетинг»</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри
Наталія МАКАРЕНКО
«__» «_____» 20__ р.
_____
(підпис)

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
*Лаврик Ірині Вікторівні***

- 1. Тема кваліфікаційної роботи: «Маркетингове управління якістю обслуговування клієнтів страхової компанії»**
- 2. База практичного дослідження: ПАТ «НАСК «ОРАНТА» м. Київ**
- 3. Науковий керівник кваліфікаційної роботи: Макаренко Наталія Олексіївна, д. е. н., професор, затверджена наказом по університету «__» _____ 20__ р. № _____**
- 4. Строк подання здобувачем закінченої кваліфікаційної роботи _____ «__» «_____» 20__ р.**
- 5. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи:**
первинні та зведені документи, статутні та установчі документи, фінансова та статистична звітність, законодавчо - нормативні акти з питань діяльності страхових компаній, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково -
- 6. Перелік питань, які потрібно розробити:**
узагальнити сутнісну характеристику маркетингового управління якістю обслуговування клієнтів страхової компанії;
надати організаційно-економічну характеристику ПАТ «НАСК «ОРАНТА»;
проаналізувати стан маркетингового управління організацією надання послуг компанії;
провести маркетингову оцінку якості обслуговування клієнтів компанії;
обґрунтувати вибір маркетингових інструментів управління розвитком страхових відносин;
сформувати маркетингові підходи до удосконалення управління якістю обслуговування клієнтів страхової компанії на основі цифрових технологій;
здійснити прогноз тенденцій зміни економічного ефекту та ефективності компанії при реалізації запропонованих заходів;
зробити висновки.

Завдання прийняла до виконання _____ Ірина ЛАВРИК
(підпис)

Дата отримання завдання _____ «__» «_____» 20__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану та графіку виконання кваліфікаційної роботи		виконано
2	Підбір та аналіз літературних джерел, законодавчої та нормативної бази		виконано
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи		виконано
4	Збір та обробка аналітичного матеріалу, узагальнення аналізу застосування досліджуваного питання на підприємстві (переддипломна практика)		виконано
5	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту з переддипломної практики		виконано
6	Розробка напрямів вирішення (удосконалення) досліджуваної проблеми		виконано
7	Завершення рекомендаційної частини (програмної реалізації) кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику		виконано
8	Доопрацювання другого і третього розділів кваліфікаційної роботи		виконано
9	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність		виконано
10	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на рецензування та попередній захист		виконано
11	Подання закінченої кваліфікаційної роботи та документів до неї до кафедри та деканату		виконано
12.	Захист кваліфікаційної роботи		виконано

Здобувачка

Ірина ЛАВРИК

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи

Наталія МАКАРЕНКО

АНОТАЦІЯ

**Прізвище, ім'я, по батькові здобувача «Тема кваліфікаційної роботи»
Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої
освіти за освітньою програмою «_____», спеціальності
_____, Сумський національний аграрний університет, Суми, 20__ р.**

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та методичні основи обраної теми, а також практичні аспекти її реалізації в сучасних економічних, правових, соціальних умовах. Проаналізовано актуальний стан проблематики, виявлено основні закономірності та тенденції розвитку відповідної сфери діяльності. Особливої уваги приділено аналізу чинної нормативно-правової бази, сучасних наукових підходів і практичного досвіду. В кваліфікаційній роботі проведено дослідження ефективності існуючих механізмів, виявлено їх недоліки та запропоновано шляхи удосконалення з урахуванням інноваційних технологій та сучасних вимог. Розроблено практичні рекомендації для підвищення ефективності та результативності процесів у відповідній галузі. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення політики або системи управління на рівні підприємства (чи регіону), або впровадження інновацій у практичну діяльність.

Ключові слова: тема дослідження, теоретичні (методичні) основи, практичні аспекти, нормативно-правова база, аналіз ефективності, інноваційні підходи, рекомендації (*від 5 до 10 слів*)

Примітка 1: обсяг анотації 150-300 слів (для бакалаврського рівня вищої освіти), 300-500 слів (для магістерського рівня вищої освіти). Інтервал 1,0

Примітка 2: аналогічна анотація англійською мовою

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 НАЗВА РОЗДІЛУ	10
РОЗДІЛ 2 НАЗВА РОЗДІЛУ	20
2.1 Назва підрозділу	20
2.2 Назва підрозділу	27
2.3 Назва підрозділу	35
РОЗДІЛ 3 НАЗВА РОЗДІЛУ	45
3.1 Назва підрозділу	45
3.2 Назва підрозділу	52
3.3 Назва підрозділу	59
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	75

РІШЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ РАДИ

кафедри _____
про допуск до захисту кваліфікаційної роботи

Підтверджуємо ознайомлення з результатом звіту подібності щодо кваліфікаційної роботи, генерованого системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості:

Назва: _____

Автор: _____

Спеціальність: _____

Освітньо-професійна програма: _____

Науковий керівник: _____

Коефіцієнт подібності: КП1 ____ %; КП2 ____ %; КП3 ____ %.

Висновок Експертної ради:

1. Робота відповідає вимогам Положення про порядок перевірки академічних та наукових текстів на унікальність в Сумському НАУ, рівень подібності не перевищує встановлені межі, запозичення правомірні. Допущено до захисту.

2. Робота містить текстові збіги, що не є проявами академічного плагіату та можуть бути обґрунтовані як:

- загальновідомі факти / загальноприйняті положення,
- стандартні методологічні підходи, терміни або визначення,
- фрагменти нормативних документів або типові формулювання,
- інші допустимі запозичення відповідно до п. 3.5 Положення про

порядок перевірки академічних та наукових текстів на унікальність в Сумському НАУ затвердженого Вченою радою СНАУ протокол №22 від 30.06.2025 року, введено в дію наказом ректора №290/од від 03.07.2025 року.

Допущено до захисту.

1. Робота потребує доопрацювання через перевищення рівня подібності або інші зауваження. Повторна перевірка – обов'язкова.

2. Робота не допускається до захисту через виявлення академічного плагіату або свідомих маніпуляцій із текстом.

Дата: « ____ » _____ 20 ____ р.

Голова Експертної ради: _____
 (підпис)

_____ (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Секретар _____
 (підпис)

_____ (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Декларація академічної доброчесності

Я, _____,
студент/ка групи _____ Сумського національного аграрного
університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності
під час виконання кваліфікаційної роботи. Я поінформований(а), що у разі
порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної
роботи повинен/нна буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до
мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення
академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі,
кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із
університету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована
процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо
свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено під час
перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно
до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих
програмних продуктів.

дата

підпис

Самооцінювання кваліфікаційної роботи

Назва: «_____»

Автор: _____

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

Спеціальність: _____

Освітньо-професійна програма _____

Критерій	Рівень			Коментар
	Низький	Середній	Високий	
Огляд літератури побудовано навколо основної проблеми, використано найактуальніші сучасні дослідження за темою, чітко відображено зв'язок між завданнями, поставленими в роботі, та попередніми дослідженнями	+	+	+	
Надана конкретна та точна інформація про методи та дані (кількість, температура, тривалість, послідовність, умови, розташування, розміри тощо), методи пов'язані з іншими дослідженнями.	+	+	+	
Наведено конкретні результати з поясненнями та аналізом, порівняння з результатами інших досліджень, показано чіткий зв'язок проблеми з отриманими результатами,	+	+	+	
Надано пропозиції щодо удосконалення, що підкріплено відповідними обґрунтуваннями (прогноз, модель тощо)	+	+	+	
Висновки містять зв'язок з найважливішими аспектами попередніх розділів, підсумок ключових результатів, продемонстровано зв'язок між цією роботою та наявними дослідженнями зосереджена увага на суттєвих результатах, зазначено їх можливе застосування; подано обмеження, на які слід спрямувати майбутні дослідження.	+	+	+	
Перелік посилань є повним та достатнім для вирішення завдань дослідження	+	+	+	
Робота оформлена повністю відповідно до вимог	+	+	+	
Робота не містить друкарських та граматичних помилок	+	+	+	

Підтверджую, що робота виконана мною самостійно, не містить академічного плагіату. Зокрема, у моїй роботі немає запозичення текстів, ідей чи розробок, результатів досліджень інших авторів без посилань на них, у тому числі буквального перекладу з іноземних мов чи перефразування, що видаються за свій текст, вирваних із контексту тверджень, цитат без лапок, фабрикації (вигаданих) даних чи фальсифікації (вигаданих і модифікованих на догоду бажаному висновку) результатів досліджень.

дата

підпис

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу здобувача
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності _____
освітньо-професійної програми _____
_____
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)
на тему « _____
_____»

Текст відгуку

Науковий керівник
науковий ступінь, вчене звання,
посада

_____
(підпис)

ім'я ПРІЗВИЩЕ

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу здобувача
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності _____
освітньо-професійної програми _____
_____
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)
на тему « _____
_____»

Текст рецензії

Рецензент
посада, підприємство
(установа, організація) _____
(печатка) (підпис)

ім'я ПРІЗВИЩЕ

Додаток О

Порядок комплектації кваліфікаційної роботи

Назва частини кваліфікаційної роботи	Особливості нумерації, врахування в загальній кількості сторінок та брошурування
Титул (додаток Б)	Не нумерується, враховується в загальній кількості сторінок, брошурується
Завдання та календарний план (додаток В)	Не нумерується, враховується в загальній кількості сторінок, брошурується
Анотації українською та англійською мовами (додаток Г)	Не нумерується, враховується в загальній кількості сторінок, брошурується
Перелік умовних скорочень (за наявності)	Не нумерується, враховується в загальній кількості сторінок, брошурується
Зміст (додаток Д)	Не нумерується, враховується в загальній кількості сторінок, брошурується
ВСТУП РОЗДІЛ 1 РОЗДІЛ 2 РОЗДІЛ 3 ВИСНОВКИ	Нумерується (крім першої сторінки вступу), враховується в загальній кількості сторінок, брошурується
Список використаних джерел	Нумерується, враховується в загальній кількості сторінок, брошурується
Додатки	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, брошурується
Копія тез доповіді/статті (за наявності)	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, є останньою сторінкою додатків, брошурується
Подання голові ЕК щодо захисту кваліфікаційної роботи	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, не брошурується
Відгук керівника / наукового керівника (додаток Л)	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, не брошурується
Рецензія (додаток М)	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, не брошурується
Короткий звіт подібності	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, не брошурується
Рішення Експертної ради про допуск кваліфікаційної роботи до захисту (додаток Ж)	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, не брошурується
Самооцінювання кваліфікаційної роботи (додаток К)	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, не брошурується
Декларація академічної доброчесності (додаток З)	Не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, не брошурується

Строченко Наталія Іванівна

Рибіна Лариса Олександрівна

Лукаш Світлана Миколаївна

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ І ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Методичні вказівки для викладачів та здобувачів вищої освіти
денної та заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту
2-ге видання із змінами і доповненнями

Суми, РВВ, Сумський національний аграрний університет,
вул. Герасима Кондратьєва, 160

Підписано до друку: серпень, 2025 р. Формат А5: Гарнітура Times New Roman
Тираж: 10 примірників Замовлення _____ Ум. друк. арк. 1,4